

УДК 336.225.68

ПРИМУСОВЕ СТЯГНЕННЯ:

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ У СВІТЛІ ЗМІН ЗАКОНОДАВСТВА

ЖАННА ПІСКОВА,
канд. екон. наук,
доцент кафедри податків
Дніпропетровської державної
фінансової академії

У статті систематизовано штрафні (фінансові) санкції за статтями Податкового кодексу України та видами порушень. Розкрито вплив фінансових санкцій на господарську діяльність суб'єктів господарювання, зазначено, що досконале вивчення розміру і видів штрафів дасть змогу запобігти втрати грошових коштів та отримати кращі фінансові результати їх діяльності.

Ключові слова: Податковий кодекс України, фінансові санкції, штраф, податкове правопорушення, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, платник податків, примусове стягнення, стаття Кодексу.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Правопорушення у сфері оподаткування існували раніше й існують тепер. Питання, що висвітлюють основні причини, які сприяють податковим правопорушенням, вивчаються, аналізуються, систематизуються як ученими, так і працівниками податкових служб. Дійсно, існує безліч причин для виникнення податкових правопорушень і дій платників податків у таких ситуаціях.

За порушення правильності обчислення й своєчасності сплати до бюджету податків, зборів та інших обов'язкових платежів законодавством передбачено адміністративну, кримінальну та фінансову відповідальність. Кожен вид відповідальності, крім фінансової, розкрито у відповідному кодексі України. Так, питання адміністративної відповідальності за податкові порушення висвітлено в статтях Кодексу України про адміністративні порушення [1]. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів та обов'язкових платежів передбачена відповідними статтями Кримінального кодексу України [2]. Вітчизняні вчені, такі як Ю. Іванов, А. Крисоватий, А. Кізіма, В. Карпова, в підручнику [3, с. 266] докладно розкривають питання адміністративної та кримінальної відповідальності за відповідними [1; 2] статтями кодексів. Питання порядку накладення фінансових санкцій регулювалися законами України з питань оподаткування та наказами Державної податкової служби України. Прийнятий Податковий

кодекс України, розкриваючи питання щодо адміністрування податків, зборів (обов'язкових платежів), приділив належну увагу і питанням фінансової відповідальності за вчинене податкове правопорушення [4].

Мета статті – висвітлити питання штрафних (фінансових) санкцій за вчинені податкові правопорушення, а також здійснити їх систематизацію згідно із статтями Податкового кодексу України, що дасть змогу суб'єктам господарювання при вивченні викладеного матеріалу не втрачати грошові кошти через примусове стягнення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Глава 11 «Відповідальність» Податкового кодексу України (ПКУ) розглядає види відповідальності за порушення законів з питань оподаткування та види фінансових санкцій. За ст. 111 ПКУ «...за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності:

- 111.1.1. фінансова;
- 111.1.2. адміністративна;
- 111.1.3. кримінальна.

111.2. Фінансова відповідальність за порушення законів з оподаткування та іншого законодавства встановлюється та застосовується згідно з цим Кодексом та іншими законами. Фінансова відповідальність застосовується у вигляді штрафних (фінансових) санкцій (штрафів)...» [4].

Чому саме питанню фінансової відповідальності ми приділили таку велику увагу? Не тому, що змінилися документи, якими регулюється цей вид відповідальності, а тому, що для більшості суб'єктів господарювання у разі порушень сплати податків економічні, фінансові санкції, застосовані державною податковою службою, можуть стати невід'ємним тягарем для їх подальшої фінансово-господарської діяльності.

Податковий кодекс України згідно з пп. 14.1.265 п. 14.1 ст. 14 дає таке визначення штрафу: «...**штрафна санкція (фінансова санкція, штраф)** – плата у вигляді фіксованої суми та/або відсотків, що справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним вимог податкового законодавства...» [4].

У бухгалтерському обліку **субрахунок 948 «Визнані штрафи, пені, неустойки»** призначено для обліку визнаних економічних санкцій за невиконання підприємством законодавства. Згідно з правилами бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати» визнані штрафи, пені, неустойки включають до інших операційних витрат. При обчисленні прибутку підприємства від операційної діяльності вони обов'язково *враховуються*.

У податковому обліку при обчисленні об'єкта оподаткування пп. 139.1.11 п. 139.1 ст. 139 ПКУ передбачено, що сума штрафів за рішенням відповідних державних органів, суду, які підлягають сплаті платником податку, *не враховуються* при визначенні оподаткованого прибутку. Отже, на суму сплачених до бюджету штрафних санкцій не можна зменшити оподатковуваний прибуток. Виходить, що нараховані й сплачені штрафи зменшують власний чистий прибуток суб'єкта господарювання. І чим більше буде сплачено штрафів, тим менший чистий при-

буток залишатиметься у розпорядженні будь-якого підприємства.

Так, Податковий кодекс України в розділі XX «Перехідні положення» (підрозділ 10 «Інші перехідні положення») передбачав так званий «пільговий період» для суб'єктів господарювання. В цьому підрозділі було зазначено, що штрафні санкції за порушення податкового законодавства за період з *1 січня по 30 червня 2011 р.* застосовуються в розмірі *не більше ніж 1 гривня* за кожне порушення. Однак час іде, 30 червня минуло, і тепер ми спробуємо розібратися у тих видах і розмірах штрафних санкцій, які пропонує ПКУ.

Відомо, що до прийняття ПКУ порядок надання фінансових санкцій регулювався Законами України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами», «Про державну податкову службу в Україні», «Про систему оподаткування», Інструкцією про порядок застосування та стягнення штрафних (фінансових) санкцій органами державної податкової служби. Проаналізувавши види порушень, за які стягували штрафи, ми дійшли висновку, що порушення переважно стосувалися питань неправильно розрахованих сум податкового зобов'язання, несплати податкових зобов'язань протягом граничних термінів, допущення платником податків арифметичних або методологічних помилок тощо.

ПКУ розширив коло видів правопорушень, за які стягують штраф. Зазначено також, що за одне податкове правопорушення контролюючий орган може застосовувати тільки один вид штрафної санкції.

Види правопорушень згідно із статтями ПКУ та розміри штрафних санкцій подано у таблиці.

Таблиця

ШТРАФНІ (ФІНАНСОВІ) САНКЦІЇ (ШТРАФИ) ЗГІДНО З ПОДАТКОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Стаття і вид порушення	Розмір штрафних санкцій
Ст. 117 «Порушення встановленого порядку взяття на облік (реєстрації) в органах державної податкової служби»	✓ Самозайняті особи – 170 грн ✓ Юридичні особи – 510 грн У разі неусунення порушення протягом року: ✓ Самозайняті особи – 340 грн ✓ Юридичні особи – 1 020 грн Порушення обов'язкової реєстрації як платника акцизного податку у п'ятиденний строк з дня отримання ліцензії на виробництво: ✓ штраф у розмірі 1 700 грн*

Стаття і вид порушення	Розмір штрафних санкцій
Ст. 118 «Порушення строку та порядку подання інформації про відкриття або закриття банківських рахунків»	Неподання банками повідомлення про відкриття або закриття рахунків платника податків: ✓ штраф у розмірі 340 грн за кожний випадок неподання або затримки Здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків до отримання повідомлення ДПС про взяття рахунку на облік: ✓ штраф на банк в розмірі 10% суми всіх операцій за весь період, але не менше ніж 850 грн Неповідомлення фізичними особами–підприємцями та тими, хто проводить незалежну професійну діяльність про свій статус банку: ✓ штраф у розмірі 340 грн за кожний випадок неповідомлення
Ст. 119 «Порушення платником податків порядку подання інформації про фізичних осіб – платників податків»	Неподання чи неправильне подання інформації для формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків: ✓ штраф у розмірі 85 грн У разі неусунення порушення протягом року: ✓ штраф у розмірі 170 грн Неподання чи неправильне подання податкової звітності про отримані доходи: ✓ штраф у розмірі 510 грн У разі неусунення порушення протягом року: ✓ штраф у розмірі 1 020 грн Оформлення документів без реєстраційного номера облікової картки платника податків: ✓ штраф у розмірі 170 грн
Ст. 120 «Неподання або несвоєчасне подання податкової звітності або невиконання вимог щодо внесення змін до податкової звітності»	Неподання або несвоєчасне подання податкових декларацій (розрахунків): ✓ штраф у розмірі 170 грн У разі неусунення порушення протягом року: ✓ штраф у розмірі 1 020 грн <i>Неподання декларації чи включення перекручених даних, що призвели до заниження суми оподаткованого доходу:</i> ✓ <i>штраф у розмірі 25% від різниці між заниженою сумою податкового зобов'язання і сумою, визначеною податковим органом*</i> Невнесення самостійно змін до податкової звітності: ✓ штраф у розмірі 5% від суми самостійно нарахованого заниження податкового зобов'язання (недоплати)
Ст. 121 «Порушення встановлених законодавством строків зберігання документів з питань обчислення і сплати податків та зборів, а також документів, пов'язаних із виконанням вимог іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи»	Незабезпечення платником податків зберігання первинних документів облікових та інших реєстрів, бухгалтерської та статистичної звітності Ненадання оригіналів документів чи їх копій у разі податкового контролю: ✓ штраф у розмірі 510 грн У разі не усунення порушення протягом року: ✓ штраф у розмірі 1 020 грн
Ст. 122 «Порушення правил застосування спрощеної системи оподаткування фізичною особою–підприємцем»	Несплата єдиного податку: ✓ штраф у розмірі 50% ставки єдиного податку
Ст. 123 «Штрафні санкції у разі визначення контролюючим органом суми податкового зобов'язання»	При самостійному визначенні суми податкового зобов'язання контролюючим органом: ✓ штраф у розмірі 25% суми нарахованого податкового зобов'язання При повторному визначенні протягом 1095 днів: ✓ штраф у розмірі 50% суми нарахованого податкового зобов'язання При визначенні протягом 1095 днів втретє та більше: ✓ штраф у розмірі 75% суми нарахованого податкового зобов'язання Використання не за призначенням сум внаслідок отримання податкової пільги: ✓ стягнення до бюджету суми податків, зборів (обов'язкових платежів), що підлягали нарахуванню без застосування податкової пільги Сплата штрафу не звільняє таких осіб від відповідальності за умисне ухилення від оподаткування
Ст. 124 «Відчуження майна, яке перебуває у податковій заставі, без згоди органу державної податкової служби»	Штраф у розмірі вартості відчуженого майна

Стаття і вид порушення	Розмір штрафних санкцій
Ст. 125 «Порушення порядку отримання та використання торгового патенту»	<p>Порушення порядку використання торгового патенту:</p> <ul style="list-style-type: none"> • При здійсненні <i>торговельної діяльності</i> на території міста Києва та обласних центрів: <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі від 0,08 до 0,4 розміру мінімальної заробітної плати • На території міста Севастополя, міст обласного призначення: <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі від 0,04 до 0,2 розміру мінімальної заробітної плати • На території інших населених пунктів: <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі до 0,1 розміру мінімальної заробітної плати • Для діяльності у сфері розваг: <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі такого збору на один квартал (ст. 267.3.6) <p>При здійсненні деяких видів підприємницької діяльності без відповідних торгових патентів:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у подвійному розмірі збору за весь період здійснення такої діяльності, але не менше подвійного його розміру за один місяць <p>При здійсненні реалізації товарів, без отримання пільгового торгового патенту:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у п'ятикратному розмірі збору за весь період здійснення такої діяльності, але не менше п'ятикратного його розміру за рік <p>При здійсненні торговельної діяльності без придбання короткострокового патенту:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у подвійному розмірі збору за весь строк такої діяльності <p>При здійсненні діяльності у сфері розваг без отримання відповідного торгового патенту:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у восьмикратному розмірі збору за весь період здійснення такої діяльності, але не менше восьмикратного його розміру за один квартал
Ст. 126 «Порушення правил сплати (перерахування) податків»	<p>При затримці <i>до 30 календарних днів</i> включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ у розмірі 10% погашеної суми податкового боргу <p>При затримці <i>більш як 30 календарних днів</i>, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ у розмірі 20% погашеної суми податкового боргу
Ст. 127 «Порушення правил нарахування, утримання та сплати (перерахування) податків у джерела виплати»	<p>Ненарахування, неутримання або несплата податків платником податків:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі 25% суми податку, що підлягає нарахуванню та сплаті до бюджету <p>У разі вчинення таких самих дій повторно протягом 1095 днів:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі 50% суми податку, що підлягає нарахуванню та сплаті до бюджету <p>При визначенні протягом 1095 днів втретє та більше:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі 75% суми податку, що підлягає нарахуванню та сплаті до бюджету
Ст. 128 «Неподання або подання з порушенням строку банками чи іншими фінансовими установами податкової інформації органам державної податкової служби»	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Штраф у розмірі 170 грн <p>У разі неусунення порушення протягом року:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ штраф у розмірі 340 грн

* Цей розмір штрафної санкції вилучено згідно із Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України» від 07.07.2011 р. № 3609-VI [5].

Дані таблиці свідчать про те, що суттєво розширився перелік видів правопорушень, до яких застосовують фінансові санкції. Держава намагається навести порядок у правовідносинах «платник податків – податкова служба». Приділяючи більшу увагу адмініструванню податків, дії державної податкової служби спрямовані насамперед на взяття на облік платників податків (як фізичних осіб–підприємців, так і юридичних осіб).

Для ефективної роботи податкової служби потрібна правдива інформація про платників податків. По-

рушуючи цю вимогу (неподання чи не правильне подання інформації для формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб – платників податків), платник податків несе примусове стягнення.

Звертаємо увагу на нові правопорушення, які внесені до ПКУ. Вони стосуються нечіткої роботи системи «банк – податкова служба». Банки зобов'язані надавати інформацію щодо платників податків, як юридичних осіб, так і фізичних осіб–підприємців до податкових органів. Платники податків, в свою чергу, мають сприяти банкам в цьому.

ВИСНОВКИ

Розглянуті питання штрафних (фінансових) санкцій за вчинені податкові правопорушення дадуть змогу суб'єктам господарювання не втратити грошові кошти через примусове стягнення за статтями ПКУ та видами порушень. У статті розкрито вплив фінансових санкцій на господарську діяльність суб'єктів господарювання, зазначено, що досконале вивчення видів і розміру штрафів ними допоможе отримати кращі фінансові результати діяльності.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Кодекс* України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х. – Х.: ТОВ «Одісей», 2001. – 272 с.
2. *Кримінальний кодекс* України від 05.04.2001 р. № 2341-III. – Х.: ТОВ «Одісей», 2001. – 240 с.
3. *Іванов Ю.Б.* Податковий менеджмент [підручник] / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, А.Я. Кізіма, В.В. Карпова. – К.: Знання, 2008. – 525 с.
4. *Податковий кодекс* України: чинне законодавство станом на 10 грудня 2010 року: – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
5. *Про внесення* змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України: Закон України від 07.07.2011 р. № 3609-VI.

В статтю систематизовані штрафні (фінансові) санкції по статтям Налогового кодекса Украины и видам нарушений. Раскрыто влияние финансовых санкций на хозяйственную деятельность субъектов хозяйствования, определено, что доскональное изучение размера и видов штрафов позволит предотвратить потерю денежных средств и получить лучшие финансовые результаты их деятельности.

Ключевые слова: Налоговый кодекс Украины, финансовые санкции, штраф, налоговое нарушение, административная ответственность, уголовная ответственность, плательщик налогов, принудительное взыскание, статья Кодекса.

The article obviously punitive sanctions (financial) for the articles of the tax code of Ukraine and the types of violations. Shows the effects of financial sanctions on the economic activity of the subjects of management, stated that the perfect study of size and types of penalties to prevent the loss of cash and receiving the best financial results of their activity.

Редакція журналу запрошує до співпраці на договірній основі фахівців у галузі бухгалтерського обліку, аудиту, фінансів, оподаткування, права та зовнішньоекономічної діяльності

Тел: 492-25-19,
451-73-79
з 10:00 до 17:00
(понеділок – п'ятниця)
Email:
wirt.ukr@gmail.com

